

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح بند (۶) ماده (۲۸)
قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی با آخرین اصلاحات»

مشخصات طرح

دوره نهم - سال دوم

مقدمه

قانونگذار در ماده (۲۸) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی برای انتخاب‌شوندگان در زمان ثبت نام شرایطی را مقرر کرده است. از جمله این شرایط براساس بند «۶» ماده مذکور «داشتن سلامت جسمی در حد برخوردار از نعمت بینایی، شنوایی و گویایی» است. شرط مذکور باعث شده است تا بسیاری از نابینایان که دارای سایر شرایط مقرر در ماده (۲۸) می‌باشند از این حق محروم شده و نتوانند نامزد نمایندگی مجلس شورای اسلامی گردند. بر همین اساس نمایندگان مجلس شورای اسلامی طرحی را برای اصلاح بند مذکور و حذف شرط «بینایی» ارائه نموده‌اند که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

شماره ثبت:

۳۴۰

شماره چاپ:

۶۸۹

تاریخ چاپ:

۱۳۹۲/۶/۳

بررسی طرح

مطابق ماده واحده پیشنهادی شرط «بینایی» از بند «۶» ماده (۲۸) قانون انتخابات مجلس که ناظر بر شرایط انتخاب‌شوندگان در انتخابات مجلس شورای اسلامی می‌باشد، حذف می‌شود. مطابق بند «۶» ماده (۲۸) «سلامت جسمی در حد برخوردار از نعمت بینایی، شنوایی و گویایی» یکی از شرایط انتخاب‌شوندگان در انتخابات مجلس شورای اسلامی می‌باشد.

همچنین مطابق طرح پیشنهادی تبصره‌ای مبنی بر اینکه «جانبازان و معلولان مشمول این بند که از تجهیزات مکمل و رافع محدودیت نابینایی استفاده می‌نمایند نباید از ناحیه دست نقص عضو داشته باشند» به ذیل بند «۶» ماده (۲۸) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی الحاق می‌شود. حال به بررسی طرح پیشنهادی می‌پردازیم:

نام دفاتر:

مطالعات حقوقی

مطالعات اجتماعی

مطالعات سیاسی

الف) حذف شرط «بینایی» از بند «۶» ماده (۲۸) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی

درخصوص حذف شرط «بینایی» از شرایط نمایندگی نکات ذیل به نظر می‌رسد:

۱. اگرچه نمایندگی مجلس شورای اسلامی یکی از مشاغل نیازمند توانایی بالای جسمانی، روانی، تحصیلی و غیره است و قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی نیز به درستی شرایطی را برای نمایندگان مجلس در نظر گرفته است، اما نمایندگی مجلس در مجموع یک شغل فکری و به عبارتی نرم‌افزاری تلقی شده و بیشتر از آنکه نیازمند فعالیت‌های جسمانی باشد به اندیشه‌ورزی و تأمل نیازمند است. بنابراین برخی از شرایط جسمی مصوب در قانون جهت احراز شرایط نمایندگی قابل اصلاح و بازبینی است. به نظر می‌رسد داشتن بینایی یکی از این شرایط است که می‌تواند با در نظر گرفتن پاره‌ای از دلایل مورد اصلاح قرار گیرد. ذیلاً به پاره‌ای از دلایل مذکور اشاره می‌شود:

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۳۲۴۲

تاریخ انتشار:

۱۳۹۲/۷/۱۶

- اتکا به مردمسالاری دینی و آرای عمومی براساس اصل ششم قانون اساسی که جزء اصول بنیادین در حکومت جمهوری اسلامی ایران است، بیانگر آن است که مردم مختارند افراد مورد اعتماد خود را اگرچه از نعمت بینایی محروم باشند، به نمایندگی برگزینند. لذا این حق مردم است که با توجه به جمیع مراتب و خصوصیات اشخاص، نمایندگان خود را برگزینند.

- نایبانیان افرادی ناتوان نیستند؛ زیرا بسیاری از نایبانیان در مراکز علمی و پژوهشی به مطالعه و تدریس مشغول بوده و ورزش حرفه‌ای انجام می‌دهند و کارهای مربوط به خود را به تنهایی انجام می‌دهند. به نظر می‌رسد استفاده از ابزارآلات کمکی و یک نفر ملازم در کنار نماینده نایبانی جهت قرائت طرح‌ها و لوایح فاقد خط بریل و سایر امور مربوطه، به طور نسبی این نقیصه را جبران می‌کند. در این خصوص لازم به ذکر است که افراد نایبانی سوابق درخشانی در نمایندگی مجالس در دنیا داشته‌اند. این مسئله می‌تواند نشانگر توانایی افراد نایبانی جهت تصدی سمت نمایندگی باشد.

- اگرچه بینایی یکی از حواس انسانی است که نقش اساسی در درک عمیق از دنیای بیرون دارد و چشم مهمترین راه ورود اطلاعات به ذهن است، اما ملزومات نمایندگی بیشتر اندیشه‌ورزی و تحلیل و نیز درک صحیح از مسائل است تا صرف توانایی دیدن. همچنین براساس تحقیقات انجام گرفته درخصوص نایبانیان، این افراد از توانایی شنیداری و تمرکز بالاتری نسبت به افراد بینا برخوردارند و همین امر باعث شده برخی از افراد نایبانی دارای استعدادهای خارق‌العاده‌ای باشند.

- براساس بند «۹» اصل سوم قانون اساسی یکی از وظایف دولت، رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی است. با این بیان حذف شرط بینایی برای انتخاب‌شوندگان نمایندگی مجلس شورای اسلامی می‌تواند در جهت رفع تبعیضات ناروا قابل تطبیق باشد.

۲. دلایل فوق‌الذکر هرچند می‌تواند بیانگر توانایی ضمنی افراد فاقد نعمت بینایی در تصدی سمت نمایندگی باشد، لکن بدون تردید در روند انجام وظایف نمایندگی که صرفاً محدود به اظهارنظر و اتخاذ رأی نسبت به طرح‌ها و لوایح نمی‌باشد، دارا بودن نعمت بینایی در انجام بهتر برخی از وظایف نمایندگی می‌تواند به نحو بسزایی مؤثر باشد. لذا در صورتی که فرد نایبانی به‌عنوان نماینده انتخاب شود لازم است سازوکار و ابزارهای لازم به‌منظور ایفای کامل وظایف نمایندگی توسط وی پیش‌بینی شود.

ب) تبصره الحاقی به بند «۶» ماده (۲۸) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی

درخصوص تبصره پیشنهادی الحاقی نکات ذیل وجود دارد:

۱. مطابق این تبصره جانبازان و معلولان مشمول این بند که از تجهیزات مکمل و رافع محدودیت نایبانی استفاده می‌نمایند نباید از ناحیه دست نقص عضو داشته باشند. نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد این است که آیا در صورتی که شخص نایبانی از چنین تجهیزاتی استفاده ننماید مشمول این محدودیت (فقدان نقص عضو از ناحیه دست) نمی‌شود؟ به نظر می‌رسد تبصره مذکور از این جهت واجد ابهام است.

۲. مسئله دیگری که درخصوص این تبصره وجود دارد این است که «نقص عضو از ناحیه دست» می‌تواند شامل هرگونه نقصی در دست از نقص کامل تا نقص جزئی باشد. لذا با توجه به اینکه به نظر نمی‌رسد هرگونه نقصی در دست مد نظر طراحان بوده است و تنها نقصی مد نظر بوده است که مانع استفاده از خط بریل باشد، باید این نکته نیز مد نظر قرار بگیرد. همچنین این ابهام نیز وجود دارد که وجود نقص باید در هر دو دست باشد یا نقص در یک دست نیز مشمول این تبصره می‌گردد؟

۳. علاوه بر نکات فوق، امروزه به منظور سهولت و امکان مطالعه متون توسط افراد نابینا نرم افزارهایی طراحی شده است که با تبدیل متن به صوت این امکان را به اشخاص نابینا می‌دهد که بدون نیاز به استفاده از خط بریل، نسبت به مفاد متون از طریق صوت اطلاع پیدا کنند. لذا به نظر می‌رسد ضرورت چندانی نسبت به ذکر تبصره الحاقی نباشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه بیان شد به نظر می‌رسد افراد نابینا نیز در صورت انتخاب توسط مردم و با در نظر گرفتن توانایی‌های خاصشان از جمله تمرکز بالا، شنوایی قوی‌تر و غیره که براساس تحقیقات علمی ثابت شده است و همچنین با توجه به اینکه اصولاً نمایندگی یک شغل فکری و به عبارتی نرم‌افزاری تلقی شده و بیشتر از آنکه نیازمند فعالیت‌های جسمانی باشد به اندیشه‌ورزی و تأمل نیازمند است و افراد فاقد بینایی اصولاً در این موارد واجد توانایی‌های لازم می‌باشند، به نظر می‌رسد حذف شرط «بینایی» در قالب اصلاح بند «۶» قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی (مصوب ۱۳۷۸ و اصلاحات بعدی) و صدور مجوز ورود این قشر به عرضه انتخابات فاقد اشکال باشد.

هرچند همان‌گونه که متذکر شدیم وظایف نمایندگی گسترده بوده و در مواردی وجود شرط «بینایی» در انجام این وظایف نظیر وظایف نظارتی مثل تحقیق و تفحص و یا بررسی پیشنهادهایی که فی‌المجلس طرح و توزیع می‌شود، ضرورت بیشتری می‌یابد که در این موارد لزوم پیش‌بینی برخی سازوکارها و ابزارآلاتی نظیر اجازه همراه داشتن ملازم و یا تبدیل برخی اسناد به صورت خط بریل وجود دارد که باید در قالب اصلاح آیین‌نامه داخلی به آنان پرداخته شود.